

відновлення їх права власності, водночас, потребує детальнішого дослідження напрацьованих юридичних механізмів та інструментів і розробки та закріплення гарантій щодо захисту такого права для його ефективного відновлення.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини: Декларація 10.12.1948. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення 06.04.2024);
2. The General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina. 21 листопада 1995. Дейтон. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/e/0/126173.pdf> (дата звернення 06.04.2024);
3. Garlick M. PROTECTION FOR PROPERTY RIGHTS: A PARTIAL SOLUTION? THE COMMISSION FOR REAL PROPERTY CLAIMS OF DISPLACED PERSONS AND REFUGEES (CRPC) IN BOSNIA AND HERZEGOVINA. *Refugee Survey Quarterly (Housing and Property Restitution for Returnees)*. 2000. Vol. 19 (3). P. 64-85.
4. Serrano I. Property rights and reconstruction in the Bosnian return process. *Forced Migration Review. Dayton +20: Bosnia and Herzegovina twenty years on from the Dayton Peace Agreement*. 2015. Issue 50. P. 18-20.
5. Madsen L. Homes of Origin: Return and Property Rights in Post-Dayton Bosnia and Herzegovina. *What Are the Conditions for Successful Refugee Return?* 2001. Vol. 19 (3). P. 8-16.

Шамраєва В. М.

доктор політичних наук, доцент
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
e-mail: v.shamraeva@karazin.ua

ОСОБЛИВОСТІ МІЖАМЕРИКАНСЬКОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Гарантування прав та свобод людини є найважливішим надбанням сучасного суспільства. Еволюція системи визнання та захисту прав людини триває весь історичний період розвитку людства і сьогодні дана проблематика перебуває у центрі уваги науковців, особливо з огляду на нестабільність глобальної системи міжнародних відносин, ціннісні

конфлікти сучасного суспільства та багато інших факторів як об'єктивного так і суб'єктивного характеру.

Нажаль, не дивлячись на беззаперечну актуальність у вітчизняній науці замало уваги приділяється розвитку регіональних системи захисту прав людини. У той же час регіональні системи здатні максимально враховувати особливості культурного розвитку і традиції певного регіону та максимально сприяти вирішенню конфліктних ситуацій, що виникають на цьому ґрунті. Саме тому, доцільною буде актуалізація наукових дискусій з питань розвитку регіональних систем захисту прав людини.

Предметом аналізу може стати міжамериканська система. Дана система захисту прав людини являє собою доволі складний механізм взаємодії, що об'єднує держави із різними суспільними/культурними цінностями та рівнем економічного розвитку. З одного боку, це економічно розвинуті держави Північної Америки із усталеними традиціями демократії, сформованим громадянським суспільством та незалежними інститутами влади. В той же час Південна Америка являє собою регіон представлений державами, які протягом ХХ ст. мали, здебільшого нестабільну політичну систему, що наклало відбиток на розвиток еволюції правового закріплення прав людини на національному рівні та участь держав регіону у основних міжнародних договорах у цій сфері. Нажаль держави Карибською басейну та Південної Америки і сьогодні відзначаються системними порушеннями у сфері захисту прав людини. В той же час, регіональним гравцям вдалося створити функціонуючу систему завдяки досягненню компромісів та їх закріпленню у низці міжнародних договорів.

Розпочато процес формування сучасної міжамериканської системи захисту прав людини було ще у ХІХ ст., а результатом стало прийняття у 1945 р. резолюції «Американська солідарність та взаємодопомога» [1] та у 1947 р. підписання Міжамериканського договору про взаємодопомогу серед

основних положень якого була і повага прав людини, як один з принципів збереження миру та безпеки у регіоні [2]. Саме ці домовленості відкрили шлях до утворення у 1948 р. Організації американських держав (ОАД), в рамках діяльності якої і було прийнято чимало міжнародно-правових актів, що підтверджували спільні наміри держав-членів розвивати та підвищувати ефективність функціонування міжамериканської системи захисту прав людини.

Захист прав людини в рамках діяльності ОАД регламентується двома базовими документами – Статутом ОАД (1948 р. зі змінами) та Американською конвенцією про права людини (1969 р.). Статут ОАД містить загальні положення про захист прав особи не залежно від раси, національності, статі, тощо. Саме на базі Статуту у 1960 р. була заснована Міжамериканська комісія з прав людини, до компетенції якої були віднесені питання зі сприяння дотриманню прав людини, які у 1948 р. були проголошені в Американській декларації про права та обов'язки людини. Дана декларація була прийнята як рішення Конференції ОАД та не мала обов'язкової сили.

Декларація доповнювала Статут ОАД, закріплюючи основні права людини, які держави члени зобов'язувалися захищати. Слід підкреслити, що даний документ було прийнято до підписання Загальної декларації прав людини і він став першим у світі регіональним документом у цій сфері. Примітною рисою було і те, що Декларація містила не тільки права але і обов'язки особи перед суспільством [3].

Наступним документом, що складає підґрунтя міжамериканської системи захисту прав людини стала Американська конвенція, або Пакт Сан Хосе, 1969 р. (набрала чинності 1978р.) [4]. Документ є обов'язковим для країн підписантів.

Саме означені документи і стали основою для формування сучасної міжамериканської системи захисту прав людини. У сучасному динамічному

світі постійно піднімається питання щодо реформування даної регіональної системи. Лідери держав Карибського басейну та Латинської Америки зазначають, що щорічні доповіді про стан захисту прав людини у їх країнах стали інструментом критики урядів їх країн з боку США, відзначаючи при цьому, що офіційний Вашингтон не ратифікував жодної регіональної угоди у сфері захисту прав людини. У 2012 р. було підписано Боготську декларацію, що крім іншого, містила заклик до США ратифікувати Декларацію з прав людини [5].

Одним з активних прихильників реформування є Еквадор, який підписав усі регіональні документи у сфері захисту прав людини та пропонує створити альтернативні правозахисні механізми у рамках Співтовариства держав Латинської Америки та Карибського басейну (СЕЛАК).

На сьогодні можна відзначити, що міжамериканська система захисту прав людини доволі ефективно бореться із порушеннями у цій сфері, сприяє прийняттю нових нормативних актів, які відповідають загальноприйнятим критеріям справедливості та правосуддя. Її функціонування позитивно впливає на осіб, що часто стикаються з порушеннями своїх прав або звертаються до Комісії в надії на відновлення справедливості.

Особливе значення Міжамериканського суду з прав людини обумовлено тим, що він є органом останньої інстанції в Західній півкулі, куди можуть звернутися суб'єкти за захистом порушеного права. Але, як свідчить практика, його ресурси часто обмежені високими судовими витратами, тривалими процесуальними термінами, що знижує його ефективність і престиж.

Цінність міжамериканської регіональної системи захисту прав людини полягає у зміцненні демократичних інститутів і, перш за все, національних судових систем, а також урядових заходів, спрямованих на подолання соціальної нерівності.

Список використаних джерел :

1. Neuman G. L. Import, Export and Regional Consent in the InterAmerican Court of Human Rights. *The European Journal of International Law*. Vol. 19. No. 1. 2008. P. 101—123.
2. Inter-American Treaty of Reciprocal Assistance (Rio Treaty), 9 February 1947. *Organization of American States [Official website]*. URL: <http://www.oas.org/juridico/english/sigs/b-29.html>
3. American Declaration of the Rights and Duties of Man, April 1948. *Inter-American Commission on Human Rights [Official website]*. URL: <http://www.cidh.oas.org/Basicos/English/Basic2.American%20Declaration.htm>
4. American convention on human rights «Pact of San Jose», 22 November 1969 г. URL: http://www.oas.org/dil/treaties_B-32_American_Convention_on_Human_Rights.htm
5. Es hora de defender el Sistema Interamericano de Derechos Humanos. Declaración de Bogotá, 11 de septiembre de 2012. URL: <http://cejil.org/sites/default/files/2012%2009%2011%20DECLARACIÓN%20DE%20BOGOTÁ1.pdf>